

Турдакунова А.С., Осмонова Н.Ш.

**ПЕДАГОГ-БАКАЛАВРЛАРДЫ ДАЯРДООНУ ЖАҢЫЛООНУН
ТЕОРИЯЛЫК НЕГИЗДЕРИ**

Турдакунова А.С., Осмонова Н.Ш.

**ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ МОДЕРНИЗАЦИИ ПОДГОТОВКИ
ПЕДАГОГОВ-БАКАЛАВРА**

A. Turdakunova, N. Osmonova

**THEORETICAL FOUNDATIONS OF THE MODERNIZATION
OF THE TRAINING BACHELOR'S DEGREE TEACHERS**

УДК: 372.851(575.2) (043.3)

Макалада бакалаврларды кесипке багыттап окутуу жана профессионалдуу профилдик багыттагы бакалаврларды жаңы стандартынын негизинде окутуунун максаттары, жолдору, жетишүүсү жөнүндөгү маселе каралат. Авторлор тарабынан компетенттүүлүк, компетенция студенттерди окутуунун мазмуну, максаты өз алдынча иштөөсү оптималдаштыруусу чагылдырылган. Кесипке багыттап окутууда (колдонмо-прикладдык математиканы) магистр, бакалаврларды даярдоонун негизги максаты болочок кесип ээлерин өз алдынча иштөөсүн тереңдетүү, өркүндөтүү мүмкүнчүлүктөрүн арттыруусу көрсөтүлгөн. Бакалаврлардын кесиптик компетенциясы, компетенттүүлүк жөнүндө толук маалыматтар баяндалды. Кесипке багыттап окутуунун негизги талаптары, максаттары, шарттары толугу менен көрсөтүлдү. Студенттерди профессионалдуу билим берүүдөгү жана аралыктан билим берүүнүн негизги маселеси каралды. Жогорку билимдүү адистерди даярдоодогу үзгүлтүксүз билим берүү системасы жана аны практика жүзүндө компетенттүүлүктө пайдалануусунун негизги маселелери каралган.

Негизги сөздөр: бакалавр, магистр, кесипке багыттап окутуу, компетенттүүлүк, кесипкөй, мамлекеттик стандарт.

В статье рассматриваются цели, пути и достижения профессиональной подготовки бакалавров и подготовки бакалавров профессионального профиля на основе нового стандарта. Авторы отражают компетентность, содержание обучения студентов компетентности, цель оптимизации самостоятельной работы. Основной целью подготовки магистров и бакалавров профессионального образования (прикладная математика) является расширение возможностей будущих специалистов по углублению и совершенствованию самостоятельной работы. Была представлена подробная информация о профессиональной компетентности и компетентности бакалавров. Рассмотрены основные вопросы профессионального образования и дистанционного обучения студентов, основные вопросы системы непрерывного образования при подготовке высококвалифицированных специалистов и ее применения на практике.

Ключевые слова: бакалавр, магистр, профессиональная подготовка, компетентность, профессионал, государственный стандарт.

The article discusses the objectives, ways and achievements of vocational training of bachelors and training of bachelors of professional profile on the basis of the new standard. The authors reflect the competence, the content of teaching student's competence, the purpose of optimizing independent work. The main purpose of the training of masters and bachelors in vocational training (applied mathematics) is to increase the opportunities for

future professionals to deepen and improve their independent work. Detailed information on the professional competence and competence of bachelors was presented. The main requirements, goals and conditions of vocational training are described in detail. The main issues of professional education and distance learning of students were considered. The main issues of the system of continuing education in the training of highly educated professionals and its application in practice.

Key words: bachelor, master, professional training, competence, professional, state standard.

Коомдун жаңы өнүгүү шартында билим берүү алкагы, коомдун туруктуу социалдык-экономикалык өнүгүүсүнүн, мамлекеттин улуттук жана анын жеке адамдарынын коопсуздугун камсыздандырган эн маанилүү факторлордун бири болуп калууда. Билим берүү системасы коомдун өнүгүүсүнө социалдык-экономикалык гана фактор болбостон, ал саясий дагы фактор боло тургандыгы практикада негизделип олтурат. Ошондуктан жогорку баскычындагы профессионалдуу жогорку билимдүү кесип ээлерин даярдоону жаңылоо процесси жаңы доордун башталуусу менен билим берүү системасын жыйынтыктоо мезгили келип жетти. Профессионалдуу жогорку билимдүү профилдеги адистерди даярдоо негизги максаты алдыңкы өнүккөн өлкөлөрдөгү системага өтүүгө багытталган [3].

Профессионалдуу жогорку билимдүү жаңы муундагы адистерди даярдоо Бакалавр-Магистр сыяктуу эки баскычтуу билим берүү формасы аркылуу ишке ашырат. Билим берүү системанын негизги өзөгү – жеке инсанды кесипкөй сапатка – компетенттүүлүккө багыттоо, билим берүүнүн мазмунун гуманитардуу фундаменталдаштыруу жана жаңы стандарттын алкагында толук камсыздандыруу болуп эсептелет. Ал эми профессионалдык жогорку билим берүүнүн негизги максаты – болочоктогу адис кесибинин субъектиси болуусу эсептелинет, б.а. жогорку билимдүү кесипкөй инсан өзүнүн кесибиндеги аткаруучу иш аракетинин толук ээси, ошол алган билиминин алкагында теориялык, практикалык бардык маселерди чече билүүгө жөндөмдүү адис болууга милдеттендирилет [4].

Азыркы убакта жогорку билим берүүнү өнүктүрүү боюнча ар тараптуу көз караштар орун алууда, көз караштардын *биринчиси* – жаңы муундун адистерин үчүн анын болочоктогу кесиптик чөйрөсүндөгү иш аракетинде талдоо, тандоо, изилдөө, ойлоп табуу сыяктуу чыгармачылык иш чараларды аткара биле турган илимий-фундаменталдык – терең жана кеңири илим алуусу керек дешсе, ал эми *экинчиси* – анын болочоктогу кесибине жараша иш аракетинде колдонмо-практикалык, кесиптик билим алуу менен ал кесибине жараша өзүнө тапшырылган иш аракеттерге жарамдуу компетенттүү адис болууга даярдоо керек ойду кармап келишет. Мындагы биринчи багыттагы көз караштагы окумуштуулар союздун мезгилинде калыптанып калган жогорку квалификациялуу адистерди даярдоо системасын 5 жылдык мөөнөттө даярдоо формасын сактап калууну ойлогондор болсо, ал эми ошол эле максатка эки баскычтуу билим берүү системасы аркылуу практик кесипкөй-компетенттүү Бакалаврларды, андан кийин алардын арасынан чыгармачыл, илимий-фундаменталдык, терең, кеңири билимдүү Магистрлерди (4+2 жылдык мөөнөттө) даярдоо системасына өтүү – экинчи багыттагы көз карашты кармагандар болууда. ПББСнын негизинде эки баскычтуу жогорку билим берүүнүн моделинде: “...массалуу даярдалуучу бакалаврият (бардык багыттар боюнча) функционалдык билимдерден жана методдордон баштап, аны практикада колдоно билүүгө чейин эмгек рыногуна активдүү аралаша алган, бакалавриятта билим алууну аяктап калган мезгилде ал кесиптик эмгек жолун баштоого же аны магистратурада улантууга даяр болгон бүтүрүүчү болуу керек” - деп белгиленет [2].

Компетенттүү Бакалаврды даярдоодо анын негизги (ключевая) компетенттүүлүгү катары жалпы профессионалдык даярдыгы болуп эсептелет. Жалпы профессионалдык даярдык бакалаврды анын конкреттүү иш чөйрөсүндөгү өндүрүштөгү ж.б. жагдайлардагы түзүлгөн ар түрдүү шартка жараша профессионалдуу, чыгармачылык менен иштеп, чөйрөдөгү иш чараларга бир профилден экинчи профилге өтүп кете ала турган жөндөмдүүлүгүн камсыздай алат (мисалы – *математика профили физика же информатика профилдерине өтүү же тескерисинче*). Жалпы профессионалдык даярдык социалдык, маданий, коммуникативдик, императивдик жөндөмдүүлүктөр менен тыгыз байланышты түзүп, ал инсанды өзүнүн жашоо жолунда үзгүлтүксүз билим алууга даярдайт. Ошондуктан жалпы профессионалдык даярдоо ЮНЕСКОнун аныктоосуна ылайык – *негизги (ключевая) турмуштук компетенттүүлүк болуп эсептелет*. Демек, жалпы профессионалдык даярдык же негизги (ключевая) турмуштук компетенттүүлүк (ключевая жизненная компетенция) бакалаврга анын *турмуштук жана кесиптик өзүн-өзү аныктоо – калып-*

тандыруу шарты болуп берет дагы, ал түпкүрүндө гуманитардык багытка бет алгандыгын айгинилейт [5].

Изилдөөчүлөр Бакалавр бүтүрүүчүлөрдүн иш чөйрө алкагы өтө көп кырдуу жана көп тармактуу, аларды “инсан-инсан”, “инсан-жаратылыш”, “инсан-искусство”, “инсан-илим”, “инсан-техника” түрүндө шарттуу түрдө кыскача аныктап жүрүшөт. Практикада же турмушта бул иш чөйрө алкагы бири биринен ажырамда болбостон, алар бири бирин толуктоо менен өз ара иш чөйрө алкагында ар дайым кесилишүү процессинде болушат. Андыктан, мындай иш чөйрө алкагында ар дайым кесилишүү процессинде болушат. Мындай иш чөйрө алкагында кесиптик жана турмуштук өзүн-өзү аныктоо *жана калыптандыруу үчүн жалпы профессионалдык даярдыктан өтүү зарыл болуп эсептелет*. Мисалы, математика профилиндеги бакалаврдын кесипкөйлүгүнүн калыптануусу үчүн анын базалык тутуму болгон жалпы профессионалдык даярдыктан өткөрүү - “инсан-инсан” жана “инсан-илим” системасында каралуусу шартка ылайык болот [4].

Учурдун талабына ылайык Бакалавриятты профессионалдуу жогорку билимдүү адистерди даярдоодогу үзгүлтүксүз билим берүү системасынын алкагында анын алгачкы компоненти боло тургандыгын негиздеген илимий-методологиялык изилдөөлөр Кыргызстанда жүргүзүлүдө. Азыркы убакта Бакалаврият дипломдуу адисти мөөнөтү жана мазмуну академиялык даража катары кабыл алышат. Ошондуктан, жогорку профессионалдуу билим берүү системасындагы, анын биринчи баскычы болгон Бакалаврияттын компоненттерин, курамын, ордун жана маанисин илимий негизде аныктоо зарылчылыгы келип чыккан. Ошондуктан биздин реалдуу шартыбызда бир катар карама-каршылыктар жаралууда, алар:

- Ар дайым ыкчам алмашып-өзгөрүлүп турган коомдук шартка ылайык социалдык конкуренцияга туруштук бере алган, компотенттүү жана мобилдүү бүтүрүүчүнү күткөн социалдык заказ менен-мурда калыптанып калган профессионалдык жогорку билимдүү адистерди даярдоо практикасынын ортосундагы;
- Практикада ишке аша турган профессионалдык жогорку билимдүү адистерди даярдоо системасы менен анын реалдуу деңгээлинин иштелип чыгуусунун ортосундагы;
- Профессионалдык жогорку билим берүүнүн жалпы мазмундук катышы менен мамлекеттик стандарттын мазмундук блокторунун (ГСЭ, ЕН, ОПД, СД) арасындагы өз ара орду, ролу, мааниси жана сааттык көлөмүнүн арасындагы;
- Бакалаврларды даярдоодо профессионалдык кесибиндеги иш чараларга даярдыгы (адаптацияланышы) жана өзүн кесиптик чөйрөдө көрсөтүп кете

алуусундагы (самореализация) жалпы билим берүү, жалпы профессионалдык жана атайын (специальный) блоктортордун арасындагы [1].

Бакалавриятты даярдоодогу карама-каршылыктар чечүүнүн алкагында ал келечекте профессионалдык-кесиптик чөйрөдө субъект боло ала турган, профессионалдык жогорку билим берүүнүн базалык компонентин түзүп, Бакалаврды даярдоонун илимий-методологиялык негиздерин иштеп чыгуу зарылчылыгынын проблемасы аныкталып отурат. Ошондуктан “Бакалавр” квалификациясы жогорку окуу жайынын бүтүрүүчүсүнө профессионалдык жогорку билимдүү адистер туура келе турган кызматтарга иштей алат жана укуктук жактан ээ болот. Профессионалдык-кесиптик компетенттүүлүгүнүн негизинде жалпы даярдык профессионалдык жогорку билим берүүнүн ядросун түзүп, вертикалдуу (бакалаврият-магистратура) жана горизонталдуу (социалдык-гуманитардык, илимий-табигый, жалпы жана атайын математикалык) даярдоонун улануучулугун (преемственность) камсыздайт алат. Бакалаврды даярдоо предметтер аралык байланышты кеңейтип, эмгек рыногуна ийгиликтүү өтүүнүн кеңири жолун ачат. Ошондой эле “Бакалавр” даражасы инсанга билимин Магистратурада улантууга дагы кеңири мүмкүнчүлүк ачып бере алат. Ошондуктан жаңы кабыл алынган «**Профессионалдык жогорку билим берүүнүн**» мамлекеттик стандартынын алкагында «**550 000 Педагогикалык билим берүү**» багыты боюнча болочок педагог-бакалавр профилдерин даярдоону практикалык жактан ишке ашыруу милдеттерине ылайык тандалып алынган жана анын биринчи этабына 2012-жыл үчүн төмөндөгүдөй милдеттер коюлган:

- Биринчи баскычтагы профессионалдык жогорку билим берүүнүн эффективдүүлүгүн жана анын сапатын көтөрүү проблемасынын методологиялык негиздерин аныктоо;
- Бакалаврдык даярдоонун теориялык-педагогикалык, анын жалпы профессионалдык даярдыгын калыптандыруунун теориялык-педагогикалык негиздерин иштеп чыгуу жана анын моделин түзүү;
- Жалпы профессионалдык даярдыктан өткөрүүнүн технологиясын иштеп чыгуу жана окуу процессинде бакалаврдын турмуштук жана кесиптик өзүн-өзү аныктоо – калыптандыруу компетенттүүлүгүн апробациялоо [2].

Бул негиздөөгө ылайык эки баскычтуу профессионалдык жогорку билим берүү системасына өтүү менен кесиптик компетенттүүлүккө ээ болгон жаңы муундагы адистерди даярдоого толук шарт түзүлдү.

Мындай учурда “Бакалавр” квалификациясы жогорку окуу жайынын бүтүрүүчүсүнө профессионалдык жогорку билимдүү кесип ээлери үчүн туура келе турган, кесиптик кызматтарга иштей ала турган

даражага мүмкүнчүлүккө укуктук жактан ээ боло алат. Ал жалпы профессионалдык даярдык профессионалдык жогорку билим берүүнүн ядросун түзүү менен, анын профессионалдык-кесиптик компетенттүүлүгүнүн негизи болуп эсептелет дагы, вертикалдуу (бакалаврият-магистратура) жана горизонталдуу (социалдык-гуманитардык, илимий-табигый, жалпы жана атайын математикалык) даярдоонун улануучулугун (преемственность) камсыздайт алат. Бакалаврды даярдоо предметтер аралык интеграциянын мүмкүнчүлүгүн кеңейтип, эмгек рыногуна ийгиликтүү адаптациядан өтүүнүн кеңири жолун ачат. Андан сырткары, “Бакалавр” даражасы инсанга билимин Магистратурада улантууга дагы кеңири мүмкүнчүлүк ачып бере алат.

Бакалаврларды кесипке багыттап окутуп, үйрөтүү процессинде жогорку билим берүү стандарттарында дисциплиналардын пайда болушун уюштуруу жана ишке ашыруу менен байланыштуу психологиялык-педагогикалык, методикалык проблемаларды чечүү болуп эсептелет [3].

Бакалавр студенттерге дисциплиналарды үйрөнүү мотивациясын калыптандыруу, өнүктүрүү жана аларда туруктуу билимдерди калыптандыруу үчүн методикалык каражаттардын комплексин – кесиптик компетенттүүлүгүн калыптандыруу, кесибине багыттап окутуу, кесипке багытталган маселелер, тапшырмалар негизги маселелерден болуп эсептелет [3].

Жогорку кесиптик билим берүүдө дисциплиналардын мазмунун жаңылоодо жана окутууда, компетенттүүлүк мамилелерди калыптандыруу да негизги маселелердин бири катары эсептелинет.

Компетенттүүлүк жөнүндө жаңы мамлекеттик стандартта төмөнкүдөй билим берүүдөгү жаңы көрсөтмөлөр берилген:

- өз алдынча окуп үйрөнүүгө которуу, топтолгон көлөмдүү маалыматты өздөштүрүүдөн негизги максаты жаңы билимдерге, билгичтиктерге ээ болуунун ыкмаларын тынымсыз үйрөнүүгө;
- өз алдынча, өнүмдүү ой жүгүртүүнүн ыкмаларына ээ болуу, ар түрдүү типтеги, тектеги маалыматтар, берилиштер менен иштөөнүн жолдорун билүү;
- билим – бул адам тарабынан калыптанган, өздөштүрүлгөн маалымат;
- билгичтик – өздөштүрүлгөн билимдердин жана турмуштук тажрыйбанын негизинде так жана түшүнүү менен аткарылуучу, өркүндөтүлүп жана автоматташтырылып, көндүмгө айланган, теориялык жана практикалык аракеттерге даяр болгондук;
- көндүмдөр – автоматтык түрдө аткарылуучу аракеттер;
- компетенция – реалдуу чындыктын объектерине мамилеси боюнча инсандын социалдык маанилүү продуктивдүү ишмердигин реализациялоо үчүн зарыл болгон билим, билгичтик, көндүмдөрү-

нүн жана ишмердүүлүк тажрыйбасынын өз ара байланышкан интегративдүү жыйындысы.

Компетенция – дүйнө таанымдын, ББКлардын динамикалык комбинациясы болуп эсептелет. Компетенцияларды өнүктүрүү – билим берүү программаларынын милдети. Алар конкреттүү анык бир сфера үчүн темалар боюнча бөлүштүрүлөт жана жалпы компетенциялар (бардык курс үчүн жалпы) кесиптик компетенциялар болуп бөлүнүшөт [4].

Азыркы учурдагы базар экономикасынын шартында жумушка орношууда тийиштүү кесиптик кесипкөйлүүлүктү талап кылышат. Жалпысынан кесипкөйлүк деп адамдын кырдаалдагы чындыкты терең түшүнүп, туура баалап, өзүнүн билимдерин туура колдонуп, иштей турган адамдын жөндөмдүүлүгүн айтабыз.

Кесипке кесипкөй деп адамдын билимдеринин, билгичтиктеринин, жөндөмдүүлүктөрүнүн жана өздүк сапаттарынын жыйналган системасындагы персоналдык ресурстарды стандарттык эмес кырдаалдардагы кесиптик маселелерди эффективдүү чечиш үчүн колдонуп жумшаган жөндөмдүүлүгүн айтабыз [2].

Кесипкөйлүк – маселелери, укуктары, ыйгарымдары менен кошо алгандагы жасалуучу ишти айтабыз.

Кесиптик кесипкөйлүүлүктүн калыптандырылышы кесиптик билимдерге, билгичтиктерге, өздүк сапаттарга окуганда жетише ала тургандай дисциплиналардын тизмесин камтыган билим берүүнүн мазмуну аркылуу аткарылат.

Кесипкөйдү сапаттуу мүнөздөмө менен аныкталуучу адис катары кароого болот. Ал илимий теориялык билимдерди камтыйт, ошону менен катар эле математика профилиндеги атайын билимдер, кесиптик билгичтиктер жана көндүмдөр, тажрыйбалар, кесипкөйлүү туруктуу керектелүүсүнүн дайыма бар болушу, кесиптик өсүшүнө жана өркүндөшүнө даяр болушу камтылат.

“Кесиптик эң негизги сапаттар – бул ишмердүүлүктүн эффективдүүлүгүнө жана аны кабыл алуунун ийгиликтүүлүгүнө таасир этүүчү ишмердүүлүктүн субъектисинин жекече сапаттары болот” [1]. “Максатка багытталган келечектеги математика мугалимдерин методикалык жактан даярдоонун максаты болуп үчилтик маселени чечүү болуп саналат: үйрөнүү (билим жана билгичтик), таанып билүүгө өз алдынчалыгын өнүктүрүү жана методикалык ишмердүүлүк маданиятына тарбиялоо” [4].

Компетенттүүлүк – адамдын белгилүү бир кырдаалда, чөйрөдө кандайдыр бир билим, билгичтиктерге, көндүмдөргө ээ болуусу, алар аркылуу турмушта жемиштүү ийгиликтерге жетишүүсү. Бакалаврдын студенттери билим алууда өз алдынча жоопкерчиликтүүлүгү, тилдик, коммуникативдик

багыттагы ишмердүүлүгү, чыгармачылык аракеттер, маселени жекече жана топто чече билүүчүлүк, бат кабыл алуучулук, демилгелүүлүк, натыйжалуу эмгектенүү сапаттарына ээ болот.

Компетенттүүлүк мамиле билим берүү процессин, системалуу – ишмердүүлүк мүнөздөгү компетенцияларынын калыптандырылуусунун негизинде түзүүнү талап кылат. Бул каражаттарды болочок кесипте керектелүүсүнө карап, өзүндө профессионалдык сапаттарды калыптандыруу максатында тандалат [4].

Бакалаврларды аралыктан окутуу технологиясын колдонуп кесиптик компетенттүүлүгүн калыптандыруу төмөндөгүдөй функциялардан турат: кесиптик даярдоонун талкуусун өткөрүү жана анын өнүгүүсүндөгү кемчиликтерди табуу, кесиптик даярдоо чөйрөсүндө «кесиптик компетенттүүлүк» түшүнүгүн предметтик компетенттүүлүк аркылуу калыптандыруу, ЖОЖдордун бүтүрүүчүлөрүнүн кесиптик компетенттүүлүгүнүн компоненттерин аныктоо; ЖОЖдордун студенттеринин кесиптик компетенттүүлүгүн калыптандыруу моделдерин иштеп чыгуу жана аларды ишке ашыруу [2].

Азыркы учурда аралыктан окутуу технологиясын колдонуп бакалаврдын кесиптик компетенттүүлүктү калыптандыруу, дидактикалык каражаттарды жана окутуу моделдерин колдонуп кесибине сапаттуу даярдоого болот. Бакалаврлардын кесиптик компетенттүүлүгүн калыптандыруу үчүн окутуунун технологиясын иштеп чыгуу, курсту үйрөтүүнүн максаттарын аныктоо, окутуунун мазмунун камсыз кылуу, окуу дисциплиналарын өз алдынча ээ болууга жана кесипке багыттап окутууну камсыздоо керек.

Кыргызстандын социалдык-экономикалык өнүгүү программасында жогорку педагогикалык билим берүү системасынын өнүктүрүүнүн негизги багыттары аныкталган. Кесипке багыттап билим берүү демилгесин ишке ашыруу үчүн чыгармачыл ой жүгүртүүчү, стандарттык эмес чечимдер чыгара алуучу, демилгелүү студенттерди өз алдынча маалымат издөөгө үйрөтө алуучу кесиптик компетенттүү педагогдор керек [1].

Жогорку окуу жайларынын актуалдуу проблемасы – бул болочок кесип ээлерин компетенттүүлүк жол менен өздөрүнүн изилдөөчүлүк өндүрүшүндө илимий маалыматтарды табуу жана аларды кайра иштөөгө үйрөтүү. Бул маселе адистердин өз алдынча иш алып баруусуна, билим алууга болгон муктаждыгын бекемдөөгө жардам берүүчү студенттердин кесиптик компетенттүүлүгүн калыптандырууну талап кылат [4]. Болочок бакалаврларды даярдоонун шартсыз талабы – аны окуу дисциплиналары боюнча билимдер менен куралдандыруу, илимий-изилдөөчүлүк ишмердүүлүктөрүн калыптандыруу, негизги кесиптик сапаттарды, ошондой эле окуучуларды

окутуу жана тарбиялоонун жаңы ыкмаларын издөө жөндөмдүүлүктөрүн өнүктүрүү. Ушул эле убакыттын өзүндө билим берүү практикасынын болочок адистердин изилдөөчүлүк компетенттүүлүгүн ашырууга таасири жетишсиз деңгээлде [4].

Педагогдун педагогикалык компетенттүүлүгү деп мугалимдин, илим изилдөөчүлүгүн, тарбия ишинде уюштуруучулугун, билим берүү ишинде маданияттуулугун жана социалдык педагогикалык ишмердүүлүгүн айтабыз.

Адабияттар:

1. “Билим берүү жөнүндө” КРнын мыйзамы. - Бишкек, 2003.
2. Профессионалдык жогорку билим берүүнүн мамлекеттик стандарты?. 550 000 Педагогикалык билим берүү багыты боюнча. - Б., 2012. - С. 35.
3. Шадриков В.Д. Новая модель специалиста: инновационная подготовка и компетентностный подход. / Высшее образование сегодня. - 2004. - №8.
4. Турдакунова А.С. Математика профилиндеги бакалаврларды аралыктан окутуу технологиясы аркылуу даярдоонун методикалык негиздери [Текст]: автореф. ... канд. пед. наук: 13.00.02. / А.С.Турдакунова. - Б., 2018. - 1-5-бб.
5. Турдакунова А.С. Математика профилиндеги бакалаврларды аралыктан окутуу технологиясы аркылуу даярдоонун методикалык негиздери [Текст]: диссертация ... канд. пед. наук: 13.00.02 / А.С.Турдакунова. - Б., 2018.